

NORGES HØYESTERETT

Den 20. november 2013 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Gjølstad, Skoghøy og Øie i

HR-2013-02432-U, (sak nr. 2013/1842), straffesak, anke over kjennelse:

Den offentlige påtalemyndighet

mot

A

(advokat Kai Roger Vaag)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder begjæring om "utskrift" – kopi – av dokumentene i avsluttede straffesaker, fremsatt med det formål å bruke dokumentene som bevis i en verserende straffesak. Anken reiser særlig spørsmål om forholdet til fornærmedes personvern.
- (2) A, født ---. 1980, ble ved Oslo tingretts dom 10. april 2013 dømt for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. andre ledd bokstav a. A har anket dommen, og ankeforhandling i Borgarting lagmannsrett er berammet til 9. desember 2013.
- (3) I begjæring 5. juni 2013 til Oslo politidistrikt skrev A sin forsvarer at det ved gjennomgang av dokumentene i saken mot A kom frem at fornærmede også tidligere hadde inngitt anmeldelser for voldtekt, som skal være henlagt. Det ble gjort gjeldende at fornærmedes troverdighet vil stå sentralt i den forestående ankebehandlingen, og bedt om utskrift av dokumentene i alle de henlagt sakene, jf. påtaleinstruksen § 4-1. Oslo politidistrikt ble også bedt om å søke etter avsluttede og verserende saker i det elektroniske registeret for behandling av straffesaker, slik at tilsvarende begjæring kan fremsettes for andre aktuelle politidistrikt. Oslo politidistrikt avslo begjæringen.
- (4) A brakte spørsmålet inn for Oslo tingrett, jf. påtaleinstruksen § 4-4 tredje ledd. Tingretten avsa 2. august 2013 kjennelse med slik slutning:

"Begjæringen til A tas ikke til følge."

- (5) A anket til Borgarting lagmannsrett, som 27. september 2013 avsa kjennelse med slik slutning:
- "A gis utskrift av avsluttede (henlagte) straffesaker knyttet til voldtektsanmeldelser fra B, født ---, 1991."**
- (6) Påtalemyndigheten har påanket lagmannsrettens kjennelse. Begjæring om oppsettende virkning ble tatt til følge ved lagmannsrettens beslutning 1. oktober 2013. I forbindelse med oversendelsen av anken til Høyesterett har påtalemyndigheten vedlagt "kopi av den tidligere voldtektssaken som involverer fornærmede for en konkret vurdering".
- (7) *Påtalemyndigheten* har i korte trekk gjort gjeldende:
- (8) Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at vilkåret om "rettslig interesse" i påtaleinstruksen § 4-1 første ledd er oppfylt fordi en tidligere voldtektsanmeldelse vil kunne ha betydning for vurderingen av fornærmedes troverdighet. Tiltaltes mulighet til å angripe fornærmedes troverdighet er begrenset av en rekke regler som beskytter retten til privatliv, slik staten også er forpliktet til etter EMK artikkel 8 nr. 1. For eksempel vil tiltalte ikke ha tilgang til opplysninger som fornærmede har gitt til lege, psykolog, prest eller forvaltningen, som er underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven eller særlovgivningen. For domstolene er fornærmedes privatliv beskyttet gjennom bevisforbudsreglene i straffeprosessloven §§ 118 til 122 og bevisbegrensningsregelen i § 134 for bevisførsel om et vitnes generelle troverdighet,andel og tidligere seksuelle atferd. Påtaleinstruksen § 4-1 må forstås på denne bakgrunnen. Det er ikke grunn til at tiltalte skal ha større tilgang til opplysninger om fornærmedes private forhold hos politiet enn hos forvaltningen. Lagmannsrettens kjennelse bryter med retten til privatliv etter EMK artikkel 8.
- (9) Uansett kan utskrift ikke gis fordi "det er grunn til å frykte at utskriften vil bli nyttet på urettmessig vis", jf. påtaleinstruksen § 4-1 fjerde ledd. Formålet med innsynsbegjæringen er å svekke fornærmedes generelle troverdighet, noe som også er i strid med straffeprosessloven § 134.
- (10) Begjæringen kan heller ikke tas til følge fordi den ikke er tilstrekkelig individualisert. Påtaleinstruksen § 4-1 må også på dette punktet forstås på samme måte som straffeprosessloven § 28. Etter den bestemmelsen kan utskrift av dom bare kreves i en "bestemt straffesak", og kravet kan avslås dersom "den som krever utskrift bare indentifiserer dommen ved siktedes navn". I dette tilfellet kan begjæringen ikke etterkommes uten søk i det elektroniske registeret for behandling av straffesaker, noe som vil bryte med politiets taushetsplikt om registeropplysninger i strafferegistreringsloven § 8.
- (11) Påtalemyndigheten har lagt ned slik påstand:
- "1. Forsvarerens begjæring om innsyn i dokumenter forelagt Høyesteretts ankeutvalg for vurdering av om utskrift skal tillates forkastes.**
- 2. Lagmannsrettens kjennelse oppheves."**
- (12) A har i korte trekk gjort gjeldende:
- (13) Det kreves innsyn i "den tidligere voldtektssaken" som er oversendt Høyesterett for "konkret

vurdering". Dokumentene er ved oversendelsen gjort til en del av sakens dokumenter, jf. straffeprosessloven § 264.

(14) Anken må avvises da den ikke retter seg mot forhold som ankeutvalget kan prøve. Subsidiært må den forkastes fordi den ikke kan føre frem.

(15) Lagmannsretten har gitt uttrykk for riktig forståelse av påtaleinstruksen § 4-1. Taushetspliktreglene og bevisforbud- og bevisbegrensningsreglene som det er vist til, er uten betydning for forståelsen. EMK artikkel 8 gir ikke grunnlag for noen begrensning av retten til utskrift i dette tilfellet. Bestemmelsen må forstås i sammenheng med tiltaltes krav på rettferdig rettergang, herunder mulighetene for effektivt forsvar og prinsippet om "equality of arms", jf. EMK artikkel 6, som her må være avgjørende. Uansett kan det ikke være grunnlag for begrensning av annet enn enkelte dokumenter, jf. påtaleinstruksen § 4-1 femte ledd.

(16) Det er ikke grunn til å frykte at dokumentene vil bli benyttet på urettmessig vis. Det er heller ikke grunnlag for å nekte utskrift fordi begjæringen ikke er tilstrekkelig individualisert. Et krav om individualisering måtte ha fremgått uttrykkelig. Uansett er begjæringen tilstrekkelig individualisert ved henvisningen til opplysningen om at fornærmede har anmeldt voldtekter tidligere.

(17) A har lagt ned slik påstand:

"1. Tiltalte gis innsyn i 'den tidligere voldtektssaken' som er oversendt Høyesterett for 'konkret vurdering'.

2. Anken avvises, subsidiært forkastes."

(18) Det fremgår at påtalemyndigheten har vært i kontakt med fornærmedes bistandsadvokat i anledning begjæringen, og at fornærmede motsetter seg at utskrift gis.

(19) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og lovtolkning, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd.

(20) Begjæringen er fremsatt under henvisning til påtaleinstruksen § 4-1, og lagmannsretten har avgjort saken etter denne bestemmelsen. Ved endringslov 21. juni 2013 nr. 86, som trådte i kraft 13. september 2013, ble straffeprosessloven § 28 endret, blant annet slik at bestemmelsen nå regulerer retten til utskrift i alle avsluttede straffesaker, uavhengig av om saken er avsluttet ved domstolene eller av påtalemyndigheten. Selv om påtaleinstruksen § 4-1 ikke er opphevet, finner utvalget at saken nå må vurderes etter denne lovbestemmelsen. På de punkter saken gjelder, er rettstilstanden ikke endret.

(21) Straffeprosessloven § 28 første, andre, sjette, sjuende og åttende ledd lyder etter lovendringen:

"Utskrift av rettsbøker og andre dokumenter i en avsluttet straffesak kan kreves av

a) den siktede,

b) fornærmede,

c) etterlatte, og

d) enhver annen som det har rettslig interesse for.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke personalrapport og andre dokumenter som kongen i forskrift bestemmer skal arkiveres særskilt. Bestemmelsen gjelder heller ikke for dokumenter som inneholder taushetsbelagte personopplysninger fra annet offentlig organ som organet ikke har innhentet for bruk i straffesaken. Personer som nevnt i første ledd, kan

ikke uten rettslig interesse kreve utskrift av andre dokumenter med personopplysninger som ikke går fram av dom i saken.

...

Spørsmålet om retten til utskrift bedømmes i forhold til hvert enkelt dokument.

Avslås en begjæring om utskrift etter paragrafen her, kan spørsmålet begjæres forelagt retten til avgjørelse.

Kongen kan gi forskrifter om gjennomsyn og utlån av dokumentene i en straffesak, og om rett til utskrift av dokumentene i tilfeller som ikke omfattes av første eller tredje ledd. Reglene i fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende for slike forskrifter. Forskriften kan på samme vilkår regulere gjennomføringen av allmennhetens innsynsrett ved bruk av informasjonsteknologi."

- (22) A har som ny anførsel krevd innsyn i "den tidligere voldtektssaken" som er oversendt Høyesterett for "konkret vurdering". Dette er begrunnet med at dokumentene ved oversendelsen er gjort til en del av sakens dokumenter, jf. straffeprosessloven § 264. Denne anførselen kan åpenbart ikke føre frem. Prosessuelt sett er saken om utskrift en annen sak enn den verserende straffesaken. Spørsmålet om utskrift er fremmet for domstolene etter påtaleinstruksen § 4-4, nå straffeprosessloven § 28 syvende ledd, som bestemmer at avslag på begjæring om utskrift kan kreves forelagt retten til avgjørelse. Retten kan ha behov for å se de aktuelle dokumenter for å ta standpunkt til om utskrift skal gis.
- (23) Lagmannsretten har begrunnet sin avgjørelse slik:

"Kriteriet 'rettslig interesse' i straffeprosessloven § 28 innebærer at man må ha en viss *tilknytning* til saken, og at dokumentene må ha en *aktuell interesse* for den som krever utskrift, jf kommentarutgaven til straffeprosessloven (4. utgave 2011) s. 94 – med henvisning til Rt. 2005 s. 54 avsnitt 34. Det fremgår samme sted at kriteriet 'rettslig interesse' etter straffeprosessloven § 28 kan sees i sammenheng med tvistelovens kriterium (i lovens § 1-3 annet ledd) om at det må foreligge et 'reelt behov', hvilket avgjøres etter en samlet vurdering av kravet aktualitet og vedkommendes tilknytning til det.

Når det gjelder den konkrete vurderingen i nærværende sak, er lagmannsretten ikke uten videre enig med tingretten i at tiltalte ikke har noen form for tilknytning til de henlagte voldtektsanmeldelsene, selv om det ikke er han som var anmeldt i disse. En viss tilknytning foreligger, som påpekt i anken, ved at tiltalte i samme type sak er anmeldt av den samme fornærmede.

Lagmannsretten finner videre at de aktuelle dokumentene har en aktuell interesse for tiltalte. Tidligere anmeldelser mot andre personer – for voldtekt – vil kunne tenkes å kaste lys over troverdigheten av den foreliggende anmeldelsen, særlig hvis det foreligger mange slike tidligere anmeldelser. Også de konkrete omstendighetene knyttet til de tidligere anmeldelsene vil kunne tenkes å ha betydning for skyldspørsmålet i den verserende saken.

Lagmannsretten ser det følgelig slik at tiltalte har 'rettslig interesse' i de henlagte voldtektsanmeldelsene fra fornærmede, dvs. at han – i tvistelovens terminologi – har et reelt behov for å kunne se disse dokumentene. Den omstendighet at det klarligvis foreligger sterke personvern hensyn overfor fornærmede i forhold til slikt innsyn, kan ikke lede til noe annet resultat.

Heller ikke det forhold at det er sterke begrensninger med hensyn til bruk av det aktuelle materialet under selve ankeforhandlingen, jf. straffeprosessloven § 134 første ledd, kan stille spørsmålet om 'rettslig interesse' i noen annen stilling."

- (24) Lagmannsretten har således bygget på at det må foreligge et reelt behov for utskrift, og at dette må avgjøres etter en samlet vurdering av hvilken tilknytning til og aktuell interesse den som har begjært utskrift, har i dokumentet. Utvalget kan ikke se at lagmannsretten her har bygget på en uriktig forståelse av kravet til rettslig interesse i bestemmelsene, jf. Rt. 2005 side 54 avsnitt 34, som også er vist til i lagmannsrettens kjennelse.
- (25) Lagmannsretten har ikke gått inn på påtalemyndighetens anførsel om individualisering. Slik denne saken står, finner utvalget ikke grunn til å gå nærmere inn på om det gjelder noe krav til individualisering. Videre kan utvalget ikke se at loven er tolket feil når lagmannsretten har bygget på at bevisbegrensningsregelen i straffeprosessloven § 134 ikke generelt sett er til hinder for at tiltalte kan ha rettslig interesse i utskrift. Det ligger en avgrensning i kravet til rettslig interesse, men lagmannsrettens nærmere konkrete vurderinger kan utvalget som følge av den begrensede kompetansen ikke overprøve.
- (26) Straffeprosessloven § 28 sjette ledd, som påtaleinstruksen § 4-1 femte ledd, bestemmer at spørsmålet om utskrift skal bedømmes i forhold til hvert enkelt dokument. I praksis vil det ofte skje en felles vurdering av dokumentene i en sak. Når det gjelder dokumenter med personopplysninger av særlig personlig art om andre enn siktede, og som derfor ikke er omfattet av det absolutte unntaket fra innsyn i straffeprosessloven § 28 andre ledd, tilsier imidlertid bakgrunnen for bestemmelsen at det må foretas en mer konkret vurdering av hvilket reelt behov den som har begjært utskrift, har i det enkelte dokument. Utvalget viser til at utformingen av bestemmelsen bygger på en uttrykt forutsetning om at vilkåret om "rettslig interesse" sjelden vil være oppfylt når det gjelder dokumenter med opplysninger av særlig personlig karakter, og at det i denne sammenheng ble vist til at hvert enkelt dokument skal vurderes særskilt, jf. NOU 1984: 27 Ny påtaleinstruks, side 37. Det skyldes først og fremst praktiske hensyn at dokumenter med opplysninger av særlig personlig art om andre enn siktede – som for eksempel legerapport om fornærmede – ikke er blant de dokumenter som etter påtaleinstruksen § 2-2 skal arkiveres særskilt, og som derfor heller ikke er omfattet av det absolutte unntaket fra retten til innsyn, jf. foredraget til kgl. resolusjon 28. juni 1985 om regler om ordningen av påtalemyndigheten, side 27.
- (27) Lagmannsretten har ikke foretatt en slik konkret vurdering av dokumentene, verken i forhold til opplysninger om fornærmede eller opplysninger om anmeldte og eventuelle andre. Lagmannsrettens kjennelse må etter dette oppheves. Ved den nye behandling av saken må også forholdet til EMK artikkel 8, jf. artikkel 6, vurderes.
- (28) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Liv Gjølstad
(sign.)

Toril M. Øie
(sign.)

Riktig utskrift: